

Képekbe menekülő élet

Krúdy Gyula stílusa és képalkotása

Krúdyról minden tanulmány, sőt már az irodalomtankönyv is megállapítja, hogy a magyar próza egyik legnagyobb alakja, aki a világirodalom nagy megújítóival párhuzamosan teremtette meg a modern epika egyik lehetséges változatát. A Krúdy-művek mégsem jelentenek eleven olvasói élményt; elfeledkezett róla a posztmodern próza, újrafelfedezést sürgető szakmunkák sem születtek munkásságáról az elmúlt években. Az utolsó nagy hatású értelmezés Huszárík Zoltán *Szindbádja* volt. Máig az ő képei vetülnek rá az életműre, a felejthetetlen *Latinovics* és *Dajka Margit*, a velős csont és a valamennyiünket elsírató kántáló öregasszonyok.

Kemény Gábor, a nyelvész középgeneráció egyik letehetségesebb alakja nem először fordul Krúdy prózájához. Húsz évvel ezelőtt megjelent értelmezése az első kísérlet volt arra, hogy megérzésen alapuló megállapításainkat a modern nyelvészeti eszköztárával igazolja vagy cáfolja. Új munkája, *A képekbe menekülő élet* ketős célt tűzött maga elé. Ahhoz, hogy Krúdy képalkotásáról és stílusáról tárgyilagosan szólhasson, utat kellett vágnia napjaink nyelvészeti dzsungelében a különböző iskolák egymástól eltérő felfogásai között. A tanulmány első része a nyelvi kép mibenlétét és a befogadás folyamatát tárgyalja. A laikus olvasó, akinek az iskolában oly magától értetődő természetességgel magyarázták el, mi a metafora, mi a hasonlat, bizony zavarba jön az értelmezések és felfogások sokféleségét olvasva. Annak persze örül, ha személyes benyomásait a nyelvtudomány is megerősíti: „*Krúdy prózája a jakobsoni tipológia sze-*

rint igazából nem is próza, hanem a lírához áll közel.”

A tanulmány meghatározó része a nyelvi kép szerepét vizsgálja Krúdy műveiben. A sokszor emlegetett, de inkább csak a közhely szintjén megfogalmazott Krúdy–Proust párhuzamot most meggyőzően bizonyítja Kemény. Az összefüggés lényegét abban látja, hogy a hasonlatok nagy része mindkét frónál a konkrétól halad az általános felé: „*Fenn, messze a nádasok felett, ahol oly üres a levegő, mint a világ végén, egymagában mereng egy ismeretlen madár, mint a földi élet céltalansága.*” Ugyanez a kapcsolat jelentkezik az úgynevezett redundáns hasonlatok esetében is, melyek révén „nem tájékoztat, hanem atmoszférát teremt; nem szemléltet, hanem hangulati összképet ad; nem közöl, hanem sejtet; nem ábrázol, hanem kifejez”. Ha ilyen hasonlatokat olvasunk, igazat is adunk a tanulmány írójának. „*Huja már szürke volt, mint a zajló Duna felett csapongó jégsírály szárnya.*” Miközben a képek sokféleségét és funkcióját értelmezi a szerző, a Krúdy-idézetek kapcsán rácsodálkozhatunk az írói tehetség és fantázia erejére, anyanyelvünk végtelen lehetőségeire és gazdagságára.

Kemény Gábor tanulmánya a Krúdy-irodalom megkerülhetetlen műve. Nemcsak elsősorú nyelvészeti-stilisztikai munka, hanem irodalomtörténeti is. Következő írásaitól azt várjuk, hogy még határozottabban szóljon hozzá a Krúdy-világkép sajátosságaihoz.

(Kemény Gábor: *Képekbe menekülő élet*. Bp. Balassi Kiadó. Ára 260 Ft)

Szabolcs Imre